

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 277/2012-45

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. augusta 2012 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Jána Lubyho a Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti M. M., mal. D. M..., zastúpeného zákonnou zástupkyňou – matkou M. M., a M. M., všetci bytom M., právne zastúpených advokátkou JUDr. I. R., K., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trebišov v konaní vedenom pod sp. zn. 7 P/339/2007, za účasti Okresného súdu Trebišov, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. M., mal. D. M. a M. M. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd postupom Okresného súdu Trebišov v konaní vedenom pod sp. zn. 7 P/339/2007 porušené boli.

2. Okresnému súdu Trebišov prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 7 P/339/2007 konal bez zbytočných prietahov.

3. M. M. a M. M. priznáva finančné zadosťučinenie každej v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré im je Okresný súd Trebišov povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Mal. D. M. priznáva finančné zadosťučinenie v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré je Okresný súd Trebišov povinný vyplatiť do rúk jeho zákonnej zástupkyne matky M. M. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Okresný súd Trebišov je povinný uhradiť M. M., mal. D. M. a M. M. trovy konania v sume 769,06 € (slovom sedemstošesťdesiatdeväť eur a šesť centov) na účet ich právnej zástupkyne JUDr. I. R., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 277/2012 z 31. mája 2012 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť M. M., mal. D. M., a M. M. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trebišov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 P/339/2007 (ďalej aj „namietané konanie“).

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka M. M., matka v tom čase maloletých detí M. M. a D. M., podala 13. decembra 2006 okresnému súdu návrh na zvýšenie výživného.

Sťažovatelia uviedli, že ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nebolo konanie v ich právnej veci právoplatne skončené.

Okrem toho, že sa sťažovatelia domáhali, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy vyslovil, že postupom okresného súdu bolo porušené ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zároveň požadovali prikázať okresnému súdu konať v namietanom konaní bez zbytočných prietáhov. Napokon žiadali priznanie finančného zadosťučinenia každému v sume 3 500 € a úhradu trov konania.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. 1 Spr V/342/2012 doručeným ústavnému súdu 18. júla 2012, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Pod spisovou značkou 7 P/339/2007 sa vedie na Okresnom súde Trebišov konanie o zvýšenie výživného na M. M. a maloletého D. M. v zmysle návrhu ich matky doručeného Okresnému súdu Michalovce dňa 13. 12. 2006...

Predmetnú vec považujeme za náročnú z hľadiska skutkového, pretože účastníci priebežne oznamovali pri svojich výpovediach na pojednávaniach stále nové skutočnosti, ktoré bolo potreba overiť listinami a správami od príslušných úradov, preto sa pojednávania odročovali. Účastníci konania totiž, aj keď tvrdili pri svojich výpovediach určité významné informácie, nevedeli ich hneď podložiť listinami, a tieto musel súd žiadať po pojednávaní.

Vo veci boli vyhlásené dva rozsudky, ktoré boli zrušené práve pre nedostatočne zistený skutkový stav.

Priebeh konania bol do značnej miery časovo sťažovaný aj rozhodovaním o námietkach zaujatosti sudkýň, ktoré prejednávali vec. V štyroch prípadoch boli nariadené termíny pojednávanií odvolané na žiadosť účastníkov, jedno pojednávanie bolo odvolané z osobných dôvodov na strane sudkyne.

Podľa nášho názoru Okresný súd Trebišov nespôsobil v konaní doposiaľ zbytočné prietahy. Vo veci sa začalo konať o samotnom predmete sporu až v roku 2009 po vyriešení otcom vznesenej námietky zaujatosti vec v tom čase prejednávajúcej sudkyne JUDr. A. M.

V roku 2009 boli vykonané dve pojednávania s vyhlásením rozsudku v mesiaci február. Po vrátení veci krajským súdom v júli dve ďalšie pojednávania určené na jeseň boli odvolané na žiadosť terajších sťažovateľov.

V roku 2010 boli dve pojednávania odvolané, jedno na žiadosť otca a druhé z dôvodov na strane sudkyne. Vykonané boli tri pojednávania, ktoré boli odročované za účelom doplnenia zisteného skutkového stavu. Tri mesiace bol spis na krajskom súde, lebo JUDr. E. Č. oznámila svoju zaujatosť z dôvodu, že matka detí jej viackrát vyjadrila nedôveru a sťažovala sa na spôsob vedenia pojednávania sudkyňou. Krajský súd v Košiciach rozhodol, že sudkyňa JUDr. E. Č. vo veci nie je vylúčená.

V roku 2011 po vrátení spisu z Krajského súdu v Košiciach a po vyžiadaní nových správ bolo vykonané jedno pojednávanie v júni s vyhlásením rozsudku. Spis sa vrátil z odvolacieho súdu vo februári 2012 so zrušeným rozsudkom.

V súčasnosti sa vo veci koná ďalej tak, aby boli odstránené všetky doterajšie nedostatky, pre ktoré boli doposiaľ vyhlásené rozsudky zrušené.“

K vyjadreniu okresného súdu sťažovatelia zaujali stanovisko podaním doručeným ústavnému súdu 30. júla 2012, v ktorom okrem iného uviedli:

«Vyjadrenie Okresného súdu Trebišov obsahuje chronológiu konania, výpočet úkonov Okresného súdu Trebišov.

Rovnako príloha označená ako „Časovo – obsahový prehľad úkonov vo veci Okresného súdu Trebišov sp. zn. 7 P/339/2007“ obsahuje výpočet úkonov súdu a do detailov opísaný obsah týchto úkonov.

Ani jedna z uvedených listín však neobsahuje žiadnu argumentáciu o efektívnosti a primeranej rýchlosti konania Okresného súdu Trebišov. Ako je zrejmé z obsahu týchto listín, konanie bolo začaté na Okresnom súde Michalovce dňa 13. 12. 2006 a ani v súčasnosti nie je právoplatne skončené. Je pravdou, že vec bola pridelená na Okresný súd v Trebišove dňa 26. 11. 2007. Okresný súd Trebišov pochopiteľne nezodpovedá za časové obdobie od 13. 12. 2006 do 26. 11. 2007. Na druhej strane je však nepochybné, že v čase,

keď mu bola vec pridelená, mal vedomosti o tom, že od podania návrhu na zvýšenie výživného uplynula bez toho, aby sa vo veci začalo meritórne konať, doba viac než jedného roka.

Napriek tomu, že už v čase postúpenia veci Okresnému súdu Trebišov platilo ustanovenie § 176 ods. 3 O. s. p., podľa ktorého ak zákon neustanovuje inak, vo veciach starostlivosti súdu o maloletých rozhodne súd bez zbytočného dokladu najneskôr do 6 mesiacov odo dňa začatia konania. Konanie možno predĺžiť len ak z vážnych dôvodov a z objektívnych príčin nemožno vykonať dôkazy.

Okresný súd v Trebišove toto konanie právoplatne neskončil ani po štyroch rokoch a ôsmich mesiacoch. Sťažovatelia považujú za potrebné poukázať na to, že lehota uvedená v citovanom zákonom ustanovení platí doposiaľ. V čase začatia konania boli tak M. M., ako aj D. M. maloletí.

Citované zákonné ustanovenie vyjadruje záujem a naliehavú potrebu upraviť pomery vo veci starostlivosti o maloletých rozhodnutím súdu v čo najkratšom čase, keďže vo veciach starostlivosti o maloletých je potrebné brať rýchlo meniace sa pomery maloletých, ako aj naliehavosť potreby zabezpečiť rozhodnutím súdu čo najpriaznivejšie podmienky pre ich výživu a výchovu. Je teda nepochybné, že so zreteľom na charakter konania je potrebné posudzovať primeranosť lehoty, počas ktorej súd koná o predmetnej veci a zbytočné prieťahy v ňom podstatne prísnejšie ako v iných konaniach, ktoré nepatria medzi konania starostlivosti o maloletých. Už citované zákonné ustanovenie § 176 ods. 3 O. s. p. je len vyjadrením osobitnej pozornosti, ktorú treba efektívnosti a rýchlosti takýchto konaní venovať, aby ochrana práv účastníkov (maloletých detí) bola rýchla a účinná (§ 6 O. s. p.).

Pre posúdenie primeranosti lehoty a zbytočných prieťahov v ňom spôsobených Okresným súdom Trebišov nie je podstatné ani to, koľko pojednávaní súd vykonal, ani to, koľko úkonov urobil, ale efektívnosť týchto úkonov, teda spôsobilosť viesť k čo najskoršiemu právoplatnému rozhodnutiu vo veci samej.

V tejto súvislosti je potrebné poukázať na to, že Krajský súd v Košiciach svojím uznesením sp. zn. 8 Cop/116/2009 zo dňa 22. 7. 2009 vytkol rozsudku Okresného súdu Trebišov zo dňa 23. 2. 2009 jeho nepreskúmateľnosť pre nedostatok dôkazov. Je teda zrejmé, že skutočnosť, že vec bola označeným rozhodnutím Krajského súdu v Košiciach vrátená súdu prvého stupňa, možno pripísať len na vrub Okresného súdu Trebišov, jeho

nedôslednému postupu v konaní vo všeobecnosti a pri vyhotovovaní rozsudku zo dňa 23. 2. 2009 osobitne.

Rovnako rozsudok Okresného súdu Trebišov zo dňa 3. 6. 2011 bol uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 7 Cop/268/2011 zo dna 14. 2. 2012 zrušený a vrátený sudu prvého stupňa pre nedostatok odôvodnenia (§ 157 ods. 2 O. s. p.), ako aj pre pochybenia súdu vo vzťahu k vykonávaniu dokazovania.

V predmetnom konaní teda po piatich rokoch a deviatich mesiacoch od začatia konania a po štyroch rokoch a ôsmich mesiacoch od doby, od kedy bola vec pridelená Okresnému súdu Trebišov, nebolo právoplatne rozhodnuté o zvýšení výživného, ktorého sa v mene pôvodne obidvoch maloletých detí domáhala ich matka M. M.

V tejto súvislosti nie je možné nezohľadniť skutočnosť, že v čase, keď bol návrh na začatie konania M. M. podaný, M. M. navštevovala 1. ročník osemročného gymnázia v Michalovciach, teda mala 14 rokov, a D. M. navštevoval 5. ročník základnej školy v Michalovciach. V súčasnosti M. M. navštevuje vysokú školu a D. M. navštevuje gymnázium.

Napriek uvedenému Okresný súd Trebišov doposiaľ nerozhodol o zvýšení výživného za čas, keď so zreteľom na zmenu pomerov vyvstala potreba zvýšiť výživné, ktoré im uhrádza ich otec.

Sťažovatelia poukázali už vo svojej sťažnosti na opakovanú judikatúru ústavného súdu, ktorá za efektívne konanie súdu zachováva práva účastníka na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v primeranej lehote považuje len takú činnosť súdu, ktorá smeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania. V súdnej veci však Okresný súd Trebišov nielen že neodstránil právnu neistotu účastníkov konania, ale opomenul na svoju povinnosť, aby všetky úkony, ktoré vo vzťahu k maloletým deťom vykonáva, smerovali k poskytnutiu takej ochrany a starostlivosti, aká je nevyhnutná pre ich blaho (článok 3 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa).

Nečinnosťou Okresného súdu Trebišov boli a sú zasiahnutí nielen sťažovatelia M. M. a maloletý D. M., ale aj M. M., keďže to bola a naďalej je ona, kto zabezpečuje všetky potreby sťažovateľov M. M. a maloletého D. M. na úkor svojich potrieb a na hranici svojich možností.»

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Z obsahu sťažnosti a zo súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 7 P/339/2007 ústavný súd zistil tento priebeh a stav konania:

- 13. decembra 2006 – Okresnému súdu Michalovce bol doručený návrh „*matky M. M. na zvýšenie výživného pre maloleté deti M. a D.*“,
- 20. decembra 2006 a 12. apríla 2007 – sudcovia Okresného súdu Michalovce oznámili predsedovi Okresného súdu Michalovce, že vo veci sa cítia byť zaujatí, pretože otec JUDr. M. pôsobil v minulosti na Okresnom súde Michalovce vo funkcii sudcu,
- 16. apríla 2007 – predseda Okresného súdu Michalovce predložil súdny spis Krajskému súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) na rozhodnutie o oznámeniach zaujatosti sudcov Okresného súdu Michalovce,
- 30. apríla 2007 – krajský súd uznesením sp. zn. 3 NsC/21/2007 rozhodol, že sudcovia Okresného súdu Michalovce sú vylúčení z prerokúvania a rozhodovania v predmetnej veci a vec prikázal okresnému súdu,
- 16. októbra 2007 – Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením zastavil konanie o odvolaní podanom otcom (JUDr. M.) proti uzneseniu krajského súdu z 30. apríla 2007,
- 26. novembra 2007 – predmetná vec bola odstúpená na ďalšie konanie okresnému súdu, kde je vedená pod sp. zn. 7 P/339/2007,
- 30. novembra 2007 – okresný súd uznesením ustanovil v tom čase mal. M. M. a mal. D. M. opatrovníka Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v M.,
- 17. decembra 2007 – okresný súd nariadil termín pojednávania na 21. január 2008; prípsmi vyžiadal potrebnú dokumentáciu od účastníkov konania a dotknutých inštitúcií (daňový úrad a Sociálna poisťovňa),
- 21. januára 2008 – pojednávanie sa neuskutočnilo a bolo odročené na neurčito,

- 30. januára 2008 – okresný súd predložil krajskému súdu predmetný spis na rozhodnutie o námietke zaujatosti podanej otcom 17. januára 2008 a krajský súd uznesením sp. zn. 1 NcC/7/2008 zo 4. februára 2008 rozhodol, že sudkyňa JUDr. A. M. nie je vylúčená z prerokovania a rozhodovania veci,
- 4. apríla 2008 – okresný súd nariadil termín pojednávania na 5. máj 2008,
- 5. mája 2008 – nariadené pojednávanie sa neuskutočnilo; zákonná sudkyňa oboznámila sťažovateľov s tým, že proti uzneseniu krajského súdu podal otec 29. apríla 2008 odvolanie a pojednávanie odročila na neurčito,
- 21. júla 2008 – najvyšší súd uznesením sp. zn. 5 Co 3/2008 odvolacie konanie proti uzneseniu krajského súdu zo 4. februára 2008 zastavil,
- 3. novembra 2008 – okresný súd po vrátení súdneho spisu vyzval otca, aby v lehote 10 dní špecifikoval výdavky spojené s výkonom podnikateľskej činnosti v rokoch 2006 a 2007; predloženie požadovaných materiálov urgoval aj prípisom z 5. decembra 2008,
- 7. januára 2009 – okresný súd nariadil termín pojednávania na 2. február 2009, ktoré sa uskutočnilo a bolo odročené na 23. február 2009 z dôvodu predloženia peňažných denníkov z podnikania otca,
- 23. februára 2009 – okresný súd na uskutočnenom pojednávaní vyhlásil meritórny rozsudok vo veci samej,
- 20. marca 2009 – bolo okresnému súdu doručené odvolanie otca proti rozsudku okresného súdu z 23. februára 2009,
- 22. júla 2009 – krajský súd uznesením sp. zn. 78 CoP/116/2009 zrušil rozsudok okresného súdu z 23. februára 2009 a vec vrátil na ďalšie konanie,
- 9. októbra 2009 – okresný súd nariadil pojednávanie na 16. november 2009, pričom po podaní trestného oznámenia na zákonnú sudkyňu otcom bol nariadený termín pojednávania zrušený; následne zákonná sudkyňa 26. októbra 2009 oznámila svoju zaujatosť a v ten istý deň bola vec pridelená na prerokovanie a rozhodnutie novej zákonnej sudkyňi,
- 23. decembra 2009 – nariadené pojednávanie sa neuskutočnilo a bolo pre neúčast' účastníkov odročené a neurčito,

- 2. februára 2010 – okresný súd prípismi vyzval účastníkov konania na predloženie dokladov potrebných na rozhodnutie vo veci,
- 3. marca 2010 – nariadené pojednávanie sa neuskutočnilo a bolo odročené na 9. apríl 2010,
- 9. apríla 2010 – nariadené pojednávanie sa neuskutočnilo (neprítomní sťažovateľka a jej právna zástupkyňa a kolízny opatrovník) a bolo odročené na neurčito,
- 2. júna 2010 – nariadené pojednávanie sa uskutočnilo a bolo odročené na neurčito s tým, „že sa vyžadujú potrebné správy na doplnenie dokazovania“,
- 17. septembra 2010 – okresný súd nariadil termín pojednávania na 5. november 2010,
- 5. novembra 2010 – nariadené pojednávanie sa uskutočnilo a bolo odročené na 19. november 2010 s tým, že účastníci predložia požadované dokumenty. Po skončení pojednávania otec uviedol, že dokumenty nepredloží a na ďalšie pojednávanie sa už nedostaví, a právna zástupkyňa sťažovateľky uviedla, že sa bude sťažovať na dôstojnosť pojednávania,
- 19. novembra 2010 – pojednávanie sa neuskutočnilo a bolo odročené na neurčito s tým, že zákonná sudkyňa oznámila svoju zaujatosť vo vzťahu k účastníkom konania s tým, že súdny spis bude predložený krajskému súdu na rozhodnutie,
- 8. decembra 2010 – krajský súd uznesením sp. zn. 4 NcC/40/2010 vrátil okresnému súdu vec ako bezdôvodne predloženú,
- 21. februára 2011 – krajský súd po opätovnom predložení veci na rozhodnutie rozhodol uznesením sp. zn. 7 NcC/6/2011 tak, že zákonná sudkyňa nie je vylúčená z prerokovania a rozhodovania vo veci,
- 3. júna 2011 – okresný súd na pojednávaní rozsudkom vo veci rozhodol; proti uvedenému rozsudku podali sťažovatelia prostredníctvom právnej zástupkyne odvolanie, rovnako odvolanie proti uvedenému rozsudku okresného súdu podal 1. augusta 2011 aj otec,
- 14. februára 2012 – krajský súd uznesením sp. zn. 7 CoP/268/2011 zrušil rozsudok okresného súdu z 3. júna 2011 a vec mu 20. februára 2012 vrátil na ďalšie konanie,

- 25. júna 2012 – okresný súd prípismi vyzval účastníkov konania, aby mu v lehote 15 dní predložili požadované doklady potrebné na rozhodnutie vo veci.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.

Sťažovatelia zároveň namietali aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty

dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 druhej vety OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP v znení účinnom v relevantnom čase, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

1. Čo sa týka hodnotenia právnej a skutkovej zložitosti namietaného konania, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o úprave výživného tvorí bežnú súčasť agendy všeobecných súdov a v danom prípade nevykazuje črty mimoriadnej zložitosti, ktoré by boli dôvodom na predĺženie namietaného konania. Ústavný súd nemohol akceptovať argumenty

okresného súdu uvedené vo vyjadrení k sťažnosti, že vec je potrebné považovať „za náročnú z hľadiska skutkového, pretože účastníci priebežne oznamovali pri svojich výpovediach na pojednávaniach stále nové skutočnosti, ktoré bolo potreba overiť listinami a správami od príslušných úradov, preto sa pojednávania odročovali“.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na to, že z hľadiska povahy konania ide o vec, ktorá vo všeobecnosti vyžaduje postup okresného súdu s osobitnou rýchlosťou, čo v okolnostiach danej veci nebolo uskutočňované. Rovnako aj Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre zdôraznil, že ak je predmetom konania výživné (ktoré je zdrojom príjmov), konaniu o týchto vzťahoch príslušné súdy majú venovať „mimoriadnu starostlivosť, pretože procesné omeškanie v takejto veci môže mať za následok de facto rozhodnutie o otázke predloženej súdu“ (pozri H. v. Spojené kráľovstvo, rozsudok z 8. júla 1987, § 85).

2. V konaní o sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na prietahoch konania podieľajú osoby, ktoré podali sťažnosť vo veci porušenia ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Keďže v danom prípade v čase podania sťažnosti boli obe deti (M. a D.) maloleté, neprichádzalo do úvahy hodnotenie ich správania ako účastníkov konania, ale relevantne bolo možné hodnotiť iba správanie ich matky M. M.

Ústavný súd konštatuje, že správanie zákonnej zástupkyne matky M. M. (napriek jej neúčasti na niektorých pojednávaniach) a dcéry M. M. (po nadobudnutí jej plnoletosti v priebehu konania) v konaní pred okresným súdom neovplyvnilo podstatnejším spôsobom jeho dĺžku tak, aby im bolo možné pričítať podiel na stave, v akom sa vec v čase podania sťažnosti ústavnému súdu nachádzala.

3. Napokon ústavný súd hodnotil samotný postup okresného súdu v namietanom konaní.

Ústavný súd zistil, že v období od začatia namietaného konania (13. december 2006) až do 26. novembra 2007, keď bola vec na prerokovanie a rozhodnutie uznesením krajského súdu z 30. apríla 2007 prikázaná okresnému súdu, sa vo veci samej nekonalo. Podľa názoru ústavného súdu však spomalenie priebehu namietaného konania, ku ktorému v uvedenej súvislosti došlo, nemožno objektívne pripísať na ťarchu okresného súdu ani na ťarchu účastníkov konania.

Priebeh namietaného konania v ďalšom období bol v zásade plynulý, ale na druhej strane bol poznačený neefektívnym postupom okresného súdu. Uvedené konštatovanie vyplýva predovšetkým zo skutočnosti, že rozhodnutia okresného súdu v merite veci museli byť v dvoch prípadoch v odvolacom konaní zrušené pre obzvlášť závažné procesné pochybenia a vec bola okresnému súdu vrátená na ďalšie konanie.

V prvom prípade rozsudok okresného súdu z 23. februára 2009 bol zrušený uznesením krajského súdu sp. zn. 8 CoP/116/2009 z 22. júla 2009, v odôvodnení ktorého je okrem iného uvedené:

„Odvolací súd po preskúmaní rozsudku súdu prvého stupňa a konania, ktoré mu predchádzalo dospel k záveru, že súd prvého stupňa v rozpore s § 157 ods. 2 O. s. p. v odôvodnení napadnutého rozsudku neuviedol, z ktorých dôkazov vychádzal pri rozhodnutí, ktoré skutočnosti považoval za preukázané a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil predovšetkým vo vzťahu k hodnoteniu možností a schopností otca plniť si vyživovaciu povinnosť k maloletým deťom. Z rozhodnutia súdu prvého stupňa nie je zrejmé, akým spôsobom prihliadol na zníženú pracovnú schopnosť otca, keď zistil, že je poberateľom invalidného dôchodku a akým spôsobom túto skutočnosť zohľadnil pri stanovení jeho potencionálneho príjmu, resp. prečo na túto skutočnosť vôbec neprihliadol. Súd prvého stupňa skonštatoval, že otec nemá žiaden príjem z výkonu advokácie, má vysokoškolské vzdelanie, nepreukázal žiadnu skutočnosť svedčiacu o tom, že vynaložil primerané úsilie o dosiahnutie primeraného príjmu z výkonu advokátskej činnosti alebo snahu zamestnať sa, pričom táto skutočnosť nemôže byť na ujmu zabezpečenia potrieb maloletých detí, nezisťoval však, či neschopnosť dosiahnuť príjem z výkonu advokátskej činnosti, prípadne možnosti otca uplatniť sa v inom právnickom povolání, nie sú obmedzené

jeho zdravotným stavom. Podľa ust. § 63 ods. 1 Zákona o rodine dôkazné bremeno prechádza na povinného rodiča za predpokladu, že má príjem z inej než závislej činnosti, ale týka sa len skutočností vymedzených v citovanom ustanovení, čo však nezbavuje súd povinnosti vykonať dokazovanie podľa § 120 ods. 2 O. s. p. na zistenie aj ďalších skutočností majúcich vplyv na posúdenie možností, schopností a majetkových pomerov povinného rodiča. Z uvedených dôvodov je konštatovanie súdu prvého stupňa o potencionálnom príjme otca predčasné s tým, že dokazovanie nezamerá ani na zistenie možností otca zamestnať sa v inom ako právnickom zamestnaní za situácie, že z výkonu advokátskej činnosti nemá žiaden príjem. Z rozhodnutia súdu prvého stupňa ďalej nie je zrejmé, akými úvahami sa riadil, keď určil za rôzne obdobia výživné diferencované a ani z vykonaného dokazovania nebolo možné zistiť žiadne skutočnosti, ktoré by odôvodňovali záver, že u detí alebo ich rodičov v uvedených konkrétnych obdobiach dochádzalo k takým podstatným a trvalým zmenám pomerov, ktoré by mohli mať vplyv na určenie iného rozsahu vyživovacej povinnosti otca. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku nie je možné zistiť, z akého dôvodu súd určil, výživné späťne od 1. 7. 2006, keď matka podala návrh 13. 12. 2006 a aké dôvody hodné osobitného zreteľa na určenie spätného výživného súd zistil podľa § 77 ods. 1 Zákona o rodine. Výrok rozsudku o dlžnom výživnom pre maloleté deti je zmätočný a nepreskúmateľný, jednak nie je zrejmé, či dlžné výživné bolo vypočítané k 1. februáru, 23. februáru (ku dňu vyhlásenia rozsudku) alebo 28. februáru 2009, či otcovi boli povolené splátky v mesačnej frekvencii a v akej mene, navyše tieto výroky súd prvého stupňa vôbec neodôvodnil, len skonštatoval, že pri určovaní výšky splátok vychádzal v prvom rade zo zásady, že dlžné výživné sa musí splatiť v primeranej dobe. Uvedeným postupom súdu prvého stupňa bola účastníkom konania podľa § 221 ods. 1 písm. f/ O. s. p. odňatá možnosť konať pred súdom a zároveň nie je možné zistiť, či dodatočne zistil skutkový stav a vec správne právne posúdil (§ 221 ods. 1 písm. h/ O. s. p.), preto odvolací súd musel rozsudok zrušiť a vrátiť vec na ďalšie konanie.

Po vrátení veci bude úlohou súdu prvého stupňa vykonať dokazovanie na zistenie možností, schopností a majetkových pomerov rodičov, zistiť prípadné zmeny pomerov u maloletých detí, ktoré nastali po vyhlásení rozsudku súdu prvého stupňa, dôsledne sa vysporiadať s odvolacími námietkami otca, všetky dôkazy riadne vykonať v súlade s § 122 O. s. p., umožniť účastníkom vyjadriť sa k návrhu na dôkazy a k všetkým dôkazom, ktoré sa

vykonali podľa ust. § 123 O. s. p., zistený skutkový stav právne posúdiť podľa ustanovení Zákona o rodine, opäť rozhodnúť o zvýšení výživného pre maloleté deti a rozsudok odôvodniť v súlade s ust. § 157 ods. 2 O. s. p. a to aj pokiaľ sa týka výroku o dlžnom výživnom a jeho splatnosti.“

V ďalšom priebehu namietaného konania krajský súd uznesením sp. zn. 7 CoP/268/2011 zo 14. februára 2012 zrušil rozsudok okresného súdu z 3. júna 2011 a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie, keď v odôvodnení okrem iného uviedol:

„Odvolací súd dospel k záveru, že súd prvého stupňa vydal rozhodnutie vo veci samej, ktoré je nezrozumiteľné a nepreskúmateľné, čím došlo k závažnej procesnej vade spôsobujúcej zmätočnosť konania, ktorou sa účastníkom konania podľa § 221 ods. 1 písm. f/ O. s. p. postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Odňatím možnosti konať pred súdom treba rozumieť taký postup súdu, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom a týmto spôsobom odňal účastníkom konania ich procesné práva. Vady zakladajúce zmätočnosť konania i súdneho rozhodnutia zavinenú súdom jeho procesným postupom v rozpore so zákonom spravidla vždy účastníkovi konania odnímajú možnosť konať pred súdom, pretože mu bránia v realizácii procesných práv priznaných Občianskym súdnym poriadkom na uplatnenie alebo bránenie práva proti druhej strane v spore. Samotné rozhodnutie musí byť logickým a právnym vyústením priebehu konania, pri jeho vydaní musia byť zachované formálne a obsahové náležitosti s dôrazom na prvky vykonateľnosti, zrozumiteľnosti a určitosti jeho skutkových a právnych dôvodov vo vzťahu k výroku rozhodnutia. Súčasne odvolaciemu súdu uvedené vady bránia v naplnení jeho preskúmavacej právomoci, čím je založený ďalší dôvod na zrušenie rozhodnutia podľa § 221 ods. 1 písm. h/ O. s. p., pretože nemožno zistiť, či súd prvého stupňa správne právne posúdil vec a dostatočne zistil skutkový stav.

Za vážne pochybenie súdu prvého stupňa odvolací súd považuje predovšetkým nezrozumiteľnosť a rozporuplnosť výrokovej časti rozsudku upravujúcej vyživovaciu povinnosť na maloletého D., keď na jednej strane súd rozhodol, že výživné určené rozsudkom Okresného súdu Trebišov z 5. 11. 2004 č. k. 12 P/56/2004-31 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Košiciach z 14. 12. 2005 č. k. 7 CoP/29/2005-66 ponechal

v platnosti a zároveň ďalším výrokom zvýšil výživné od otca pre maloletého D. M. zo 648,- Sk na 50 € mesačne od 1. 9. 2010...

Súd prvého stupňa tiež opomenul skutočnosť, že hoci bol návrh na zvýšenie výživného podaný ešte v čase maloletosti M. M., tá počas konania 6. 1. 2010 dosiahla plnoletosť, a preto pokiaľ súd nemienil vyhovieť jej návrhu na zvýšenie výživného v celom rozsahu, bol povinný ho v prevyšujúcej nevyhovujúcej časti zamietnuť. Súd prvého stupňa tak nerozhodol o celom predmete konania, teda o navrhovateľkou žiadanom výživnom 133 €, čím nerespektoval § 152 ods. 2 O. s. p., podľa ktorého rozsudkom sa má rozhodnúť o celej prejednáwanej veci.

Súd prvého stupňa ďalej v rozpore s § 157 ods. 2 O. s. p. neuviedol, z ktorých dôkazov vychádzal pri rozhodnutí, ktoré skutočnosti považoval za preukázané, akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, ako vec právne posúdil, predovšetkým vo vzťahu k hodnoteniu možností a schopností otca plniť si vyživovaciu povinnosť k deťom, a to i napriek tomu, že mu uvedenú skutočnosť odvolací súd v uznesení z 22. 7. 2009 č. k. 8 CoP/116/2009-128 dôrazne vytkol. Dôsledne sa neriadil § 120 ods. 2 O. s. p., ktoré platí pre konanie, ktoré môže začať aj bez návrhu, teda pre konanie o návrhu na zvýšenie výživného vo vzťahu k obom deťom, pretože bol podaný v čase ich maloletosti a vo vzťahu k M. M. platí až do nadobudnutia plnoletosti počas konania 6. 1. 2010. V zmysle tzv. vyšetrovacej zásady je súd povinný dôsledne zisťovať skutkový stav, aj keď to účastníci nenavrhlí. Z odôvodnenia rozsudku vyplýva, že súd síce zisťoval osobné a majetkové pomery otca, vyžiadal daňové priznanie a peňažné denníky, ale absolútne sa nimi nezaoberal a skutočnosti z nich vyplývajúce nijako nevyhodnotil, resp. vychádzal len z jeho účastníckej výpovede. V tomto smere potom neskúmal ani povahu a odôvodnenosť výdavkov v rámci podnikateľskej činnosti, hoci je jeho povinnosťou tieto posúdiť a neprihliadať na tie výdavky, ktoré nie je nevyhnutné v súvislosti s touto činnosťou vynaložiť (§ 63 ods. 2 Zákona o rodine).“

S tvrdením okresného súdu uvedeným v jeho vyjadrení k sťažnosti, podľa ktorého „priebeh konania bol do značnej miery časovo sťažovaný aj rozhodovaním o námietkach zaujatosti sudkýň, ktoré prejednávali vec“, sa ústavný súd najmä vzhľadom na správanie druhého účastníka konania (otca) čiastočne stotožnil, avšak podľa jeho názoru ani táto

okolnosť nezbavuje okresný súd zodpovednosti za stav napadnutého konania v čase meritórneho prerokovania sťažnosti.

Ústavný súd na základe uvedených skutočností zastáva názor, že v dôsledku závažných pochybení okresného súdu a nevyhnutnosti ich následnej korekcie rozhodnutiami krajského súdu v odvolacom konaní došlo k takému predĺženiu namietaného konania, že to so zreteľom najmä na povahu danej veci (zvýšenie výživného) považuje z ústavného hľadiska za neakceptovateľné.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že namietaným postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 7 P/339/2007 došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.

Pretože ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bolo postupom okresného súdu porušené, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov, a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádzajú sťažovatelia domáhajúci sa rozhodnutia súdu v ich veci.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovatelia domáhajú primeraného finančného zadost'učinenia, musia uviesť rozsah, ktorý požadujú, a z akých dôvodov sa ho domáhajú. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil,

je povinný ho vyplatiť sťažovateľom do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia sa domáhajú priznania primeraného finančného zadosťučinenia každému v sume 3 500 € z dôvodov uvedených v ich sťažnosti. Poukázali najmä na to, že okresný súd dosiaľ po viac ako 5 rokoch od začatia namietaného konania nerozhodol o ich návrhu na zvýšenie výživného, ktoré nutne potrebujú na zabezpečenie ich životných potrieb.

Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

S prihliadnutím na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu (viac ako 5 rokov) vedeného pod sp. zn. 7 P/339/2007 berúc do úvahy konkrétne okolnosti daného prípadu, povahu veci, t. j. čo je pre sťažovateľov „v stávke“, ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 € každému zo sťažovateľov za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku ich právneho zastúpenia v konaní vedenom ústavným súdom advokátkou JUDr. I. R. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2011, ktorá bola 763 €.

Úhradu priznal za tri úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti a stanovisko k vyjadreniu okresného súdu) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 14 ods. 1 písm. a) a b) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), pričom výšku základnej sadzby tarifnej odmeny bolo potrebné v súlade s § 13 ods. 2 vyhlášky znížiť u všetkých troch sťažovateľov o 50 % (porovnaj najmä I. ÚS 417/2010, I. ÚS 64/2011, II. ÚS 25/2011, II. ÚS 453/2010, II. ÚS 520/2010, III. ÚS 354/2010, III. ÚS 356/2010, III. ÚS 452/2010, IV. ÚS 62/2011, IV. ÚS 475/2010), lebo ide o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“. Úhrada za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2012 predstavuje spolu s režijným paušalom (3 x 7,63 €) u jedného sťažovateľa sumu 213,63 € a trovy právneho zastúpenia troch sťažovateľov predstavujú sumu 604,89 €.

Keďže advokátka je platcom dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa § 27 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Trovy právneho zastúpenia vrátane započítania DPH a režijného paušálu boli priznané v celkovej sume 769,06 €.

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. augusta 2012